

Ieder kind heeft recht op het nastreven van het eigen geluk

Charlotte Visch heeft een eigen kindertherapiepraktijk (Child Consult) in Amsterdam. Naast haar werk als kindertherapeut doceert zij aan de Nederlandse Academie voor Psychotherapie en verzorgt zij lezingen en studiedagen voor leerkrachten, psychologen, orthopedagogen en maatschappelijk werkers. Zij is initiator van tal van nascholingen, onder andere de training tot Happy Coach in het basisonderwijs.

'Hoi, Annet!', begroet ik de 8-jarige Annet in mijn kindertherapiepraktijk. 'Dat is een tijd geleden.' Annet kijkt me aan met een glimp van een glimlach, die niet doorbreekt. Dat snap ik wel. Het was de laatste tijd weer erg zwaar voor haar, ondanks de uitspraak van de rechter dat ze niet meer naar haar vader toe hoeft. De geschiedenis van Annet is er een waarbij volwassenen om haar heen stelselmatig getracht hebben haar recht op haar eigen geluk te ontnemen. En dat alles in naam van de wet, die het recht van ouders op contact met hun biologische kind hoger inschaalt dan het recht van het kind op warme, respectvolle en liefdevolle ouders.

Tekst: Charlotte Visch

Foto: Raymond van der Kraak

De eerste keer dat ik Annet ontmoet, is zij 4 jaar. Ze is bleek, stil en plast nog steeds in haar bed. Het eerste wat ze tegen me zegt: 'Hij is eng. Hij probeerde door de deur te komen. Ik heb me verstopt in de kast. Je moet zorgen dat ik niet meer hoeft.'

Haar ogen zijn groot en ze kijkt me strak aan. Haar moeder is hier niet bij, want die mocht van haar meteen nadat ze de speelkamer had rondgekeken, naar het wachtbankje met een kopje thee. De rest van het uur vertelt Annet onafgebroken met een monotone stem hoe eng het was: de manier waarop hij de deur in probeerde te komen, en hoe zij zich verstopte in de kast, de angst toen hij op straat de auto waarin Annet zat met haar moeder, probeerde tegen te houden door zijn fiets ervoor te zetten. Haar stem schiet omhoog als ze het ergste gaat vertellen: 'Hij wil mij hebben!'

De ouders van Annet hebben nooit samengewoond. Na twee jaar heeft de moeder van Annet besloten de relatie te beëindigen. De vader van Annet was te dwingend in het opleggen van zijn eigen wensen, de behoeften van anderen werden door hem genegeerd. Annet heeft (in aanwezigheid van haar moeder) contact met haar vader gedurende de volgende twee jaar. De foto's uit die tijd laten een zeer gespannen Annet zien.

De moeder van Annet heeft achteraf gezien een naar gevoel overgehouden aan die tijd. Zij herinnert zich uit die periode (toen Annet net 2 jaar was) een seksueel getint moment: 'Hoe hij keek naar Annet haar vagina, toen ik haar verschoonde. En dat Annet vertelde dat hij haar daar had aangeraakt. En hoe bang ze daarbij keek. Ik wilde het niet weten, want ik was toen toch nog verliefd, maar ergens wist ik het wel: het klopt niet hoe hij naar haar doet. Ik schaam me zo dat ik niet goed heb laten doordringen hoe zij steeds op hem reageerde. Als ik nu de foto's van toen bekijk, dan zie je dat ze altijd angstig kijkt en van hem weg probeert te draaien.'

Moeder Bea heeft de (wettelijke en morele) taak haar kind te beschermen, dus ze laat haar dochter niet met vader Carl alleen. Ze vertelt mij: 'Ik wil dat er onderzoek wordt gedaan naar seksueel misbruik door haar vader.' Het FORA (onafhankelijk bureau dat psychodiagnostiek uitvoert op verzoek van de rechtbank) doet onderzoek naar beide ouders. Ondanks de uitslag dat moeder een goede opvoeder is, maar wel enigszins gespannen overkomt (ja, hoe zou dat nou toch komen?!), en vader alle kenmerken vertoont van de stoornis van Asperger (het verslag spreekt van: zeer gebrekkig inlevingsvermogen, stijve motoriek, praatziek), is Annet door de rechter verplicht gesteld om contact te hebben met haar vader. Aangezien moeder Bea niet vrijwillig meewerkt, wordt er een OTS (ondertoezichtstelling) uitgesproken. Annets moeder moet haar naar haar biologische vader laten gaan. Ze heeft steeds geweigerd en alle boetes (€500,- per weekend) betaald, maar nu is ze daar financieel niet meer toe in staat.

Het kleine, magere meisje zit voor mij op de bank in de speelkamer. Het speelgoed heeft haar aandacht niet. Ze heeft haar hoop op mij gevestigd. Ik onderzoek samen met Annet in de volgende drie sessies welke enge herinneringen aan vader nog actief zijn en wat zij ziet als ergste moment in de toekomst. Annet weet het meteen: 'Dat ik bij hem moet slapen en dan ben ik helemaal alleen. Dat wil ik niet!'

Om een beter inzicht te hebben in de totale situatie van Annet, spreek ik met haar vader Carl af dat hij een keer komt vertellen over zijn rol. Het gesprek is opmerkelijk, want hij vertelt uitsluitend over zichzelf, zijn hobby's en hoe naar het voor hem allemaal is. Elke poging om het over Annet en haar ontwikkeling te hebben, wordt niet opgepakt. Desondanks stel ik aan Annet voor om eens samen met hem bij mij in de speelkamer te

spelen. Ik wil heel graag door eigen waarneming zien wat er precies speelt tussen deze twee. Is het het vermoeden van misbruik dat haar moeder heeft waar Annet bang voor is, of is het de manier waarop vader Carl met mensen, en dus ook met haar, omgaat? En verder is het van belang dat Annet de relatie met hem 'af' maakt. Ze is nu zo bang, terwijl Carl, naar de (bewuste) herinnering van Bea, nooit met haar alleen is geweest. Die angst gaat een eigen leven leiden. Het zou geweldig zijn als Annet weerwoord kon geven en hem daarmee uit haar innerlijk systeem kon plaatsen. De veiligheid in de buitenwereld is een ander verhaal: daar moet de rechter voor zorgen.

De wet geeft dikwijls niet thuis als het gaat om het belang van het kind.

Annet en haar moeder zijn bereid om het experiment aan te gaan, en de volgende sessie is met vader Carl en Annet. Annet doet reuze haar best om contact te maken via haar spel, maar vader Carl haalt haar daar steeds uit door over vroeger te praten. Annet is niet bang en lijkt hem te 'observeren' en te bezien als een wonderlijk wezen. Vader Carl is niet in staat om aan te sluiten in het Nu bij de wereld van Annet. Hij praat met haar over het verleden: 'Die keer dat we in een bootje zaten. Die keer bij de paarden.' Vader Carl komt niet van zijn stoel, hoewel Annet hem met een zwaard tot een gevecht daagt.

Het is mislukt om het contact goed te laten verlopen. Annet heeft wel een overwinning behaald: ze is verbaasd over zijn gedrag en niet meer bang. Met elkaar besluiten we nog een sessie op deze manier te proberen, die ook weer uitloopt op een mislukking. Dan nóg maar een poging? In de tussenliggende tijd tracht ik vader Carl uit te leggen wat hij beter kan doen, en dat leidt tot een lichte gedragsverandering, maar niet tot een liefdevolle houding naar Annet.

Gedurende drie mediationssessies doet Annet goede pogingen tot contact. Voor de vierde sessie neemt ze mij apart. Ze fluistert in mijn oor: 'Ik wil echt niet meer.' De wanhoop in haar stem brengt mij terug naar de realiteit: dit kind kan het niet meer opbrengen. Hoe lang zijn de volwassenen (en ikzelf nu ook) al bezig om Annet te dwingen wat volwassenen niet of nauwelijks lukt: omgaan met mensen als Carl. Mensen zonder inlevingsvermogen,

uitsluitend gericht op hun rechten ten aanzien van hun biologische kinderen.

Ik schaam mij en besluit ter plekke in te grijpen. Ik neem Annet bij de hand en stuur haar en moeder Bea een andere kamer in. Het is nu klaar! Annet heeft non-verbaal laten zien dat ze bang is. Ze heeft last van bedplassen, nachtmerries en huilbuien. Ze heeft uitgelegd dat ze bang is en allerlei voorbeelden gegeven waarbij vader Carl ernstig grensoverschrijdend naar haar en haar moeder is geweest. En dat gedurende de laatste vier jaar. Aangezien Annet inmiddels 4½ jaar is, betekent dat in feite: haar hele leven!

Nadat ik Annet en haar moeder verstopt heb, komt vader Carl binnenwandelen. Ik vertel

hem dat ik Annet naar huis heb gestuurd en leg uit waarom. Hij is uiteraard woest. Ik snap het, maar het is niet anders. Gedurende de daaropvolgende weken krijg ik kopleën toegestuurd van klachtbrieven van acht kantjes, die hij stuurt naar BJZ (Bureau Jeugdzorg), de rechter, de buurvrouw van Annet en naar de Nederlandse Academie voor Psychotherapie, waar ik docent ben. Niet prettig natuurlijk, maar ... Annet plast niet meer in haar bed en ze heeft geen nachtmerries meer.

Foto: Andrey Burmakin | Shutterstock.com

Annet voelt zich goed, en gaat nu voor haar volgende doel: gezinsvoogd Diana. Annet legt uit wat ze wil: 'Ik wil dat Diana naar me luistert!' Op de door de rechtbank opgelegde tijden haalt Diana Annet op van huis en gaat dan samen met haar en haar vader naar het park om daar een uur te spelen. Annet doet de volgende keer bij mij verslag:

'Ze trekt aan me en dan moet ik spelen, terwijl zij met papa zit te praten op een bankje. En aan het eind wil hij een foto van mij met hem er ook op. En Diana maakt die foto. En ik wil niet dat hij tegen mij aan zit. En hij zit ook aan mijn haar.'

Diana geeft Annet geen gevoel van veiligheid. Integendeel: ze doet mee aan het grensoverschrijdende gedrag van vader Carl.

Moeder Bea weet natuurlijk dat Annet juridisch verplicht is om met de voogd mee te gaan. Zij vraagt mij: 'Kun je me leren om Annet weerbaar te maken tegen het dwingen van Diana en het gedrag van haar vader?'

Dit is een goede vraag. De buitenwereld veranderen gaat mij (voorlopig) niet lukken. Rechters krijgen mij niet te spreken, zolang de advocaat van vader Carl dat niet wil. Alweer blijkt de macht van de ouder krachtiger te zijn dan het recht van Annet op een stem in de rechtbank die uitsluitend voor haar rechten opkomt. Ze kan wel een bijzonder curator toegewezen krijgen ter vervanging van een kinderadvocaat, maar ook die zijn gebonden. Op dit moment kan ik Annet alleen helpen van binnen sterker en weerbaarder worden.

Bij een volgende rechtszaak ga ik mee naar de rechtbank. Ik weet dat ik niet naar binnen mag, maar kan het niet laten om een 'trucje' te proberen. Ik wacht buiten totdat ik weet dat de zaak is begonnen en dan ren ik het gerechtsgebouw in. Snel door de detectiepoortjes en ik roep, terwijl ik langs de verbouwereerde klerk ren: 'Ik ben te laat ... snel ... vertel even waar de zaak-Annet B. wordt gehouden.' Ik krijg antwoord en voordat hij me kan vragen of ik wel op de lijst sta, ben ik al de gang in. Ik ruk de deur van de rechtszaal open en zeg vrolijk: 'Ik ben er.' De verbaasde rechter vraagt wie ik ben en wat ik wil. Ik leg kort uit dat ik de stem van Annet vertegenwoordig. Natuurlijk mag ik niet naar binnen, maar ik heb wel even laten zien dat er iemand is die meer weet. Ik wacht buiten de zaal tot de zaak is afgelopen en schiet de rechter aan: 'Mijn excuus voor de onderbreking, maar ik dacht dat u wellicht wilde weten wat

Annet wil.' De rechter knikt vriendelijk terwijl hij doorloopt. Hij gaat er niet op in, maar de actie heeft moeder Bea wel een extra gevoel van steun gegeven.

Annet is dol op tekenen en stickers. In bijna elke sessie tekenen en stickeren we hele vellen vol, terwijl we praten en plannen maken. 'Als jij nou eens gaat praten met Diana', stelt de dappere bijna 5-jarige Annet voor. Een goed idee. Samen met moeder Bea ga ik het gesprek aan met Diana. Tijdens dat gesprek heb ik niet het gevoel dat ze het begrijpt. Diana blijft maar herhalen dat er gedurende haar aanwezigheid geen grensoverschrijdend gedrag van vader Carl plaatsvindt. Nee, natuurlijk niet! De angst van moeder Bea ligt bij de vervolgcontacten. Ik stel een informatieve vraag, die (zoals later blijkt) als dreigement wordt opgevat. Ik vraag: 'Wat moet er gebeuren voordat je gelooft dat Annet niet gebaat is bij contact met haar biologische vader?' Diana geeft er geen antwoord op en blijft bij haar overtuiging dat ieder kind houdt van beide ouders en dat Annet daarom wel contact wil met vader Carl.

Ik stuit kennelijk weer eens op de vaste overtuigingen die in Nederland zo 'gewoon' zijn: 'Het is toch haar vader' en 'Ze wil vast niet, omdat haar moeder haar beïnvloedt' en 'Dit kind zit in een loyaliteitsconflict' en 'Je kunt kinderen niet de verantwoordelijkheid geven om te kiezen, want dat is te zwaar voor ze.' Alsof kinderen niet weten wanneer ze zich ongelukkig of juist gelukkig voelen. Het idee dat de bloedband van hogere orde is dan de liefdesband, is klaarblijkelijk nog steeds een uitgangspunt voor veel mensen om kinderen te dwingen om te gaan met ernstig gestoorde mensen. Moeder Bea zet de omgang opnieuw stop en ondergaat de straf, waarbij ze de dwangsom van €500,- betaalt. Annet, die inmiddels weer haar nachtmerries en bedplasprobleem kreeg, verandert opnieuw in de vrolijke Annet.

Na een jaar zie ik Annet weer. Ze is inmiddels bijna 7 jaar. Moeder Bea is door de rechtbank gedwongen het contact via Diana opnieuw in gang te zetten. Diana heeft er kennelijk ook genoeg van, want Annet vertelt dat Diana haar de auto in trekt: 'En ze knijpt me.' Moeder Bea heeft het ook gezien en, om nog meer bewijs te verzamelen, een vriendin gevraagd om in het park op afstand te observeren. Deze vriendin ziet en hoort tot haar ontsteltenis dat Diana een dwingend beroep doet op Annet om het contact met haar vader te verdiepen: 'Geef je papa maar een kusje.'

En dus is ze weer in de kindtherapiepraktijk voor ondersteuning. Deze keer wil Annet schooljes spelen.

Ze heeft een nieuw schrift en pennen bij zich. Ik ben de juf. En ik wil Annet vandaag extra het gevoel geven dat zij zelf kan bepalen hoe zij zich voelt, ongeacht de onveranderlijkheid in de buitenwereld. Ik heb nu de rol van juf van haar gekregen en krijg een lumineus idee.

Er wordt haar al jaren gedictieerd wat ze moet doen, vinden en voelen. En ze heeft al jaren de ervaring dat haar moeder haar niet kan beschermen. Ik vertel Annet dat ze van mij nu een dictee krijgt. Annet zit klaar met haar nieuwe gel-pen.

Ik dicteer:

**Diana is een stomme trut.
Je vader is een klootzak.
De rechter is een sufkop.
Ze zijn allemaal stom.**

Bij de eerste zin giechelt Annet achter haar hand, maar na de laatste zin komt ze niet meer bij van het lachen. Ze herhaalt de zinnen schaterend en vraagt mij om het dictee meerdere malen voor te lezen. Als haar moeder haar komt ophalen, leest ze het zelf met veel besmukte lachjes hardop voor. Haar moeder giechelt met haar mee.

De volgende ochtend krijg ik een mail van moeder Bea: 'Annet heeft nog nooit zo lekker geslapen. En ze heeft Diana de volgende dag strak aangekeken en gezegd dat ze echt niet wil en dat Diana naar haar moet luisteren. Ik ben zo trots op haar!'

En nu, weer een jaar later, heeft de rechter eindelijk uitgesproken dat het voor Annet niet gezond is om omgang met haar vader te hebben. Dat geeft rust, ware het niet dat vader Carl doorgaat met zijn recht op omgang. Hij vermoot zich met een sjaal voor zijn gezicht en staat bij het schoolplein te kijken. Het vriendinnetje met wie Annet op dat moment aan het klimrek hangt, is nu ook angstig: 'Weet hij wel dat ik Annet niet ben? Straks vergist hij zich en dan ontvoert hij mij!'

En vader Carl staat in de tuin van de burens naar Annet te kijken als ze in de tuin van oma speelt. We besluiten enorm grote aanplakbiljetten te maken met daarop: 'Verboden voor vader Carl'. De aanplakbiljetten worden op de schutting geplakt. Voor sommige mensen in de buurt een gevaarlijke actie. Men is bang voor de reacties van vader Carl.

Annet is niet bang. Zij houdt inmiddels wel van een uitdaging. Met deze actie is het weer een tijdje rustig voor haar.

Boektip

Niet waar!

Elsbeth de Jager

Dit boek richt zich op de emoties van een kind als de ouders gaan scheiden. Dat ervaart ook de 10-jarige Naomi. De schok wordt nog groter als ze hoort dat haar vader een vriend heeft en met hem gaat samenwonen. Niet waar! besteedt extra aandacht aan homoseksualiteit en sluit daarmee aan op het voorstel voor verplichte homovoorlichting op (basis)scholen, dat in juni 2011 in het parlement werd aangenomen. Vanaf 9 jaar.

Boektip

Kinderen en gescheiden ouders

Charlotte Visch

Na een echtscheiding vinden in een gezin veel veranderingen plaats. Niet alleen moeten kinderen steeds weer afscheid nemen van een van de ouders, ook zijn sommige kinderen gedwongen te verhuizen en van school te veranderen. In dit boek geeft Charlotte Visch tips en adviezen om echtscheiding voor kinderen zo draaglijk mogelijk te maken. Verder geeft ze adviezen hoe kinderen weerbaar te maken, zodat zij allerlei onverwachte en moeilijke situaties het hoofd kunnen bieden.

Filmtip

Kramer vs. Kramer (1979)

Ted Kramer is een zakenman die zijn werk belangrijker vindt dan zijn gezin. Zijn vrouw Joanna kan er niet meer tegen en besluit hem te verlaten. Ted heeft nu de taak zelf het huishouden te doen en op zichzelf en zijn zoon Billy te passen. Wanneer Ted heeft geleerd te leven met deze verantwoordelijkheden, wil Joanna haar zoon terug. Ted welgert dat, hetgeen leidt tot een rechtszaak om de voogdij van het kind.